

**МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ**

«СХВАЛЕНО»

Вченою радою Державної екологічної
академії післядипломної освіти та управління

Голова Вченої ради

_____ О. Бондар
(Протокол № 4-20 від 27.10.2020 р.)

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»

Галузь знань:	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність:	051 Економіка
Освітньо-наукова програма	Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища

Робоча програма дисципліни **«ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»** для підготовки докторів філософії зі спеціальності 051 – «Економіка» у галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки».

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

доктор економічних наук, професор, Заслужений економіст України,
професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування

Галушкіна Тетяна Павлівна

Робочу програму обговорено та затверджено на засіданні кафедри зеленої економіки та економіки природокористування, протокол № 3 від 23 жовтня 2022 р.

Завідувач кафедри

О. Бутрим

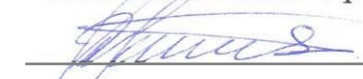
ПОГОДЖЕНО
Перший проректор
з науково- педагогічної роботи

Г. Фінін

« 23 » жовтня 2020 р.

ПОГОДЖЕНО
Директор Міжгалузевого
координаційного центру з екологічної
освіти для сталого розвитку

В. Барановська

« 23 » жовтня 2020 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма навчання	очна (вечірня) форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» (шифр і назва)		+
	Напрямок підготовки 051 «Економіка» (шифр і назва)		
Модулів – 4	Спеціальність (професійне спрямування): <u>економіка</u> <u>природокористування та охорони навколишнього середовища</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертації (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		1-й	
Годин для вечірньої форми навчання: аудиторних – 40 в т.ч. індивідуальної роботи - 0, самостійної роботи - 80	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>Доктор філософії</u>	Лекції	
		20 год.	
		Практичні, семінарські	
		18 год. Консультація - 2	
		Лабораторні	
		-	
		Індивідуальна робота	
		-	
		Самостійна робота	
		80 год.	
Індивідуальні завдання: -год.			
Вид контролю: <u>екзамен</u>			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для очна (денна) форма навчання –

для очна (вечірня) форма навчання – 40/80

ВСТУП

Програму вивчення навчальної дисципліни «ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ» складено відповідно до освітньо-наукової програми підготовки аспірантів для здобуття вищої освіти ступеня доктора

філософії зі спеціальності 051 – економіка в галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки.

Предметом дисципліни «ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ» є система загальних принципів і підходів наукового пізнання, методи, технології пізнання, що пов'язані з науковою та практичною професійною діяльністю в сфері економіки природокористування.

Навчальна програма складається з таких змістових модулів:

Змістовний модуль I. *Теоретичні основи економіки природокористування*

Змістовний модуль II. *Еколого-економічний механізм забезпечення збалансованого природокористування*

Змістовний модуль III. *Фіскальні інструменти забезпечення збалансованого природокористування. Еколого-економічний збиток.*

Змістовний модуль IV. *Еколого-економічна ефективність природокористування та ринкові важелі її забезпечення*

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ» є формування системи знань про поняття та сутність використання природних ресурсів за умови забезпечення поступального економічного розвитку при забезпеченні відновлення і збереження природоресурсного потенціалу, оптимізації управлінсько-господарської діяльності при забезпеченні ринкової оцінки природних ресурсів та моніторингу їх стану.

Основними завданнями вивчення дисципліни «ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ» є:

- вивчення особливостей використання природних ресурсів за ринкових умов господарювання;
- опанування принципами управління капіталізацією та ростом економіки природокористування;
- встановлення закономірностей розвитку підходів забезпечення збалансованого використання природних ресурсів як механізму управління капіталізацією та ростом економіки природокористування, його поняття, принципів, завдання, функцій та сутності на різних ієрархічних рівнях;
- визначення місця і ролі законодавчо-нормативного забезпечення та інфраструктури на ринку природних ресурсів;
- вивчення форм, методів та методичних основ організації управлінської діяльності із ринкової оцінки природних ресурсів та моніторингу її результатів, здійснення ринкових угод та трансакцій в розвитку процесів природокористування;
- вивчення підходів щодо вирішення проблем у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

Предметом курсу є система економічних, організаційних і правових відносин у процесі використання природних ресурсів, яка базується на діючій інституціональній основі та нормативно-законодавчій базі, що визначає регулювання, планування та організацію природокористування з метою максимізації прибутку за умов забезпечення відновлення та збереження природоресурсного потенціалу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен **знати:**

- основні концепції, поняття, методи і підходи, які використовуються у світовій практиці при організації процесу використання природних ресурсів;
- нормативно-правові засади забезпечення збалансованого природокористування, охорони навколишнього природного середовища на національному, регіональному, локальному рівнях;
- інструментарій економічного аналізу у сфері природокористування.

Після вивчення дисципліни студенти повинні **вміти:**

- досліджувати проблему та визначати обмеження, у тому числі зумовлені проблемами сталого розвитку та впливу на навколишнє середовище;
- оцінювати правові соціальні та еколого-економічні наслідки різних варіантів організації використання природних ресурсів та оцінювати вплив реалізації заходів з відновлення та збереження природоресурсного потенціалу;
- використовувати інструментарій економічного аналізу для порівняння та обґрунтування вибору оптимального варіанту;
- розробляти та реалізовувати управлінсько-проектні рішення в сфері природокористування.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I

Змістовий модуль 1.

Теоретичні основи економіки природокористування

Тема 1. Економіка природокористування як наука.

Об'єкт та предмет економіки природокористування. Мета та основні завдання економіки природокористування як науки. Зв'язок курсу "Економіка природокористування" з іншими дисциплінами.

Тема 2. Організація управління в сфері охорони навколишнього природного середовища. Державна система управління в сфері природокористування та природоохоронної діяльності. Правова система управління. Функції та ієрархія державної системи екологічного управління. Органи загального державного управління. Сутність та рівні екологічної політики.

Принципи національної екологічної політики..

Тема 3. Економічний механізм природокористування.

Поняття економічного механізму і його типів. Економічна оцінка природних ресурсів. Сутність економічної оцінки природних ресурсів. Методичні підходи до визначення економічної оцінки природних ресурсів.

Модуль II

Змістовий модуль 2.

Еколого-економічний механізм забезпечення збалансованого природокористування

Тема 4. Адміністративні важелі в сфері природокористування. Екологічне ліцензування. Екологічне нормування і стандартизація. Екологічна сертифікація. Екологічна експертиза та оцінка впливу на довкілля.

Тема 5. Економічні інструменти в сфері природокористування. Оцінка зарубіжного досвіду. Екологічне оподаткування. Цінові інструменти. Економічне стимулювання раціонального природокористування. Екологічне інвестування. Джерела фінансування охорони довкілля в Україні та їх розвиток. Екологічне інвестування в країнах Заходу. Роль екологічних фондів, практика їх використання.

Модуль III

Змістовий модуль 3.

*Фіскальні інструменти забезпечення збалансованого природокористування.
Еколого-економічний збиток.*

Тема 6. Плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля. Плата за використання земельних ресурсів. Плата за використання водних ресурсів. Плата за користування надрами для видобування корисних копалин. Плата за використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду. Порядок розрахунку зборів за спеціальне використання природних ресурсів. Розподіл зборів за використання природних ресурсів. Сутність плати за забруднення довкілля.

Тема 7. Еколого-економічний збиток та методика його визначення. Поняття еколого-економічного збитку. Механізм відповідальності за порушення природоохоронного законодавства. Методичні підходи до визначення еколого – економічного збитку. Визначення збитків внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів.

Модуль IV

Змістовий модуль 4.

Еколого-економічна ефективність природокористування та ринкові важелі її забезпечення

Тема 8. Еколого-економічна ефективність природокористування та ринкові важелі її регулювання. Еколого-економічне обґрунтування природоохоронних заходів. Ефект і ефективність природокористування.

Методи абсолютної та порівняльної ефективності природоохоронних заходів. Екологічний менеджмент. Система управління навколишнім середовищем. Міжнародні стандарти ISO-14001 та їх адаптація в Україні. Екологічний аудит. Поняття та організаційно-правові засади. Сфери, види та фінансові механізми проведення екологічного аудиту.

Тема 9. Екологізація економіки та ресурсно-екологічна безпека. Екологічна складова збалансованого розвитку та охорони навколишнього середовища. Поняття та правове забезпечення екологічної безпеки. Стан природно-техногенної небезпеки в Україні. Державна політика в сфері техногенної та природної безпеки.

Тема 10. Науково-технічний прогрес в природокористуванні. Сутність науково-технічного прогресу в сфері природокористування. Передумови впровадження екологічно чистого виробництва в Україні. Безвідходні технології як основний важіль раціонального природокористування.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						вечірня форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п(с)	лаб	інд	ср.	л		п	лаб	інд	ср.	
Модуль I												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи економіки землекористування												
Тема 1. Економіка природокористування як наука.							8	2	-	-	-	6
Тема 2. Організація управління в сфері охорони навколишнього природного середовища							10	2	2	-	-	6
Тема 3. Економічний механізм природокористування							12	2	2	-	-	6
Разом за модулем 1							30	6	4	-	-	18
Модуль II												
Змістовий модуль 2. Еколого-економічний механізм забезпечення збалансованого природокористування												
Тема 4. Адміністративні важелі в сфері природокористування							16	2	2	-	-	12
Тема 5. Економічні інструменти в сфері природокористування							14	2	2	-	-	10
Разом за модулем 2							30	4	4			22
Модуль III												
Змістовий модуль 3. Фіскальні інструменти забезпечення збалансованого природокористування. Еколого-економічний збиток												

Тема 6. Плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля							15	2	2	-	-	11
Тема 7. Еколого-економічний збиток та методика його визначення							15	2	2	-	-	11
Разом за модулем 3							30	4	4			22
Модуль IV												
Змістовий модуль 4. Еколого-економічна ефективність природокористування та ринкові важелі її забезпечення												
Тема 8. Еколого-економічна ефективність природокористування та ринкові важелі її регулювання.							7	2	2	-	-	6
Тема 9. Екологізація економіки та ресурсно-екологічна безпека.							9	2	2	-	-	6
Тема 10. Науково-технічний прогрес в природокористуванні.							8	2	2	-	-	6
Разом за модулем 4							30	6	6	-	-	18
<i>Всього годин</i>							118	20	18	-	-	80
ІНДЗ								-	-	-	-	-
Всього годин							120	20	20*	-	-	80

* Для проведення консультацій заплановано 2 години

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 2. Організація управління в сфері охорони навколишнього природного середовища <i>Теми практичних занять:</i> 1. Сутність та критерії сталого розвитку. Міжнародний досвід природокористування.	2
2	Тема 3. Економічний механізм природокористування <i>Теми практичних занять:</i> 1. Поняття рентної оцінки	2
3	Тема 4. Адміністративні важелі в сфері природокористування <i>Теми практичних занять:</i> 1. Екологічне нормування у природоохоронній діяльності.	2
4	Тема 5. Економічні інструменти в сфері природокористування <i>Теми практичних занять:</i> 1. Показники збалансованого природокористування.	2

5	Тема 6. Плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля <i>Теми практичних занять:</i> 1. Механізми розподілу платежів за забруднення природного середовища	2
6	Тема 7. Еколого-економічний збиток та методика його визначення <i>Теми практичних занять:</i> 1. Оцінка збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру	2
7	Тема 8. Еколого-економічна ефективність природокористування та ринкові важелі її регулювання <i>Теми практичних занять:</i> 1. Можливості проведення екологічного страхування в Україні.	2
8	Тема 9. Екологізація економіки та ресурсно-екологічна безпека <i>Теми практичних занять:</i> 1. Методичне забезпечення та підходи втрат від обмежень у землекористуванні.	2
9	Тема 10. Науково-технічний прогрес в природокористуванні. <i>Теми практичних занять:</i> 1. Особливості формування договорів оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення з врахуванням ефітевзису	2

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота студента (СРС) є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, і є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної дисципліни. Її зміст визначений робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, картографічними і табличними матеріалами тощо. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який студенти опрацьовують під час аудиторних занять.

Зміст СРС з дисципліни «ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ» складається з таких видів роботи:

- 1) підготовка до аудиторних занять (лекцій);
- 2) самостійне опрацювання матеріалу навчальної дисципліни, запропонованого викладачем, згідно з навчально-тематичним планом;
- 3) виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань;

4) підготовка до заліку.

Розподіл годин самостійної роботи

№ з/п	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1	Тема 1. Економіка природокористування як наука. 1. Міжнародні аспекти економіки природокористування.	6
1	Тема 2. Організація управління в сфері охорони навколишнього природного середовища. 1. Місце України в контексті переходу до сталого розвитку. 2. Цілі, принципи та завдання сталого розвитку. 3. Стратегічні дії для запровадження сталого розвитку.	6
2	Тема 3. Економічний механізм природокористування. 1. Концепція платності природокористування..	6
3	Тема 4. Адміністративні важелі в сфері природокористування. 1. Методичні підходи, які використовуються у здійсненні оцінки впливу на довкілля.	12
4	Тема 5. Економічні інструменти в сфері природокористування. 1. Фонди охорони навколишнього природного середовища. 2. Екологічний лізинг.	10
5	Тема 6. Плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля. 1. Механізми визначення плати за забруднення природного середовища. 2. Порядок визначення плати за забруднення природного середовища.	11
6	Тема 7. Еколого-економічний збиток та методика його визначення. 1. Визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства. 2. Оцінка збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.	11
7	Тема 8. Еколого-економічна ефективність природокористування та ринкові важелі її регулювання. 1. Міжнародні аспекти в галузі екологічного аудиту. 2. Екологічний маркетинг та інжиніринг. 3. Екологічне маркування. 4. Екологічне страхування. 5. Поняття екологічного страхування. 6. Світовий досвід екологічного страхування.	6
8	Тема 9. Екологізація економіки та ресурсно-екологічна безпека. 1. Поняття екологізації. 2. Управління процесом екологізації.	6
9	Тема 10. Науково-технічний прогрес в природокористуванні. 1. Ресурсозбереження – один з основних напрямів інтенсифікації виробництва. 2. Ефективність вторинного ресурсокористування. 3. Стимулювання екологізації НТП в природокористуванні.	6
	Всього	80

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний; репродуктивний метод (репродукція – відтворення); метод проблемного викладу; частково-пошуковий, або евристичний; дослідницький метод; дискусійні методи; імітаційні та не імітаційні методи; неігрові методи; метод моделювання.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Мета поточного контролю – оцінити ступінь засвоєння теоретичного і практичного матеріалу та рівень знань аспірантів з відповідних розділів дисципліни.

Рівень поточних знань оцінюється в балах по кожному із передбачених видів практичних завдань окремо:

- володіння теоретичним матеріалом;
- доповіді за тематикою творчих робіт.

Згідно до методики рейтингової оцінки поточний рейтинг аспіранта розраховується як сума балів за всіма видами практичних завдань (плюс показники відвідування лекційних та практичних занять) наращується протягом семестру.

Аспіранти, поточні знання яких оцінені на “незадовільно” (0-29 балів), вважаються не атестованими і до заліку з дисципліни не допускаються. Аспіранти, які за роботу в семестрі та на заліку набрали 30-59 балів мають право на перескладання.

Підсумковий контроль знань здійснюється наприкінці семестру шляхом складання заліку.

Залік проводиться в змішаній формі, по завданнях, які складені на основі програми курсу та мають однаковий рівень складності. Перед заліком проводиться консультація протягом 2 годин. На підготовку питань під час заліку відводиться 45 хвилин.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Значення і роль економіки природокористування в умовах сучасного ринку.
2. В чому полягають міжнародні аспекти економіки природокористування ?
3. В чому полягають принципи національної екологічної політики?
4. Поняття економічного механізму та визначення його типів
5. Сутність економічної оцінки природних ресурсів.
6. Сутність екологічного ліцензування
7. Роль міжнародних стандартів в галузі довкілля
8. Існуючий стан та перспективи розвитку екологічної сертифікації
9. Передумови формування екологічної сертифікації
10. Мета, види та форми екологічної експертизи.
11. В чому полягає економічне стимулювання раціонального природокористування?
12. Охарактеризуйте ринкові важелі стимулювання.
13. Поняття екологічного лізингу.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
91-100 (A)	відмінно	зараховано
81-90 (B)	добре	
71-80 (C)		
66-70 (D)	задовільно	
60-65 (E)	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
30-59 (F)	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
0-29 (F)	Неприйнятно; потрібна значна додаткова робота	

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Андреева Н.Н., Харичков С.К. Ресурсно-экологическая безопасность предприятия: диагностика, стратегия, регулирование. – Одесс: ИПРЭЭИ, - 1996, - 90с.

Бобылев С.Н., Ходжаев А.Ш. Экономика природопользования: Учебное пособие. – М.: ТЕИС, 1997 – 272 с.

Буркинський Б.В., Степанов В.Н., Харичков С.К. Природопользование: основы экономико-экологической теории. – Одеса: ИПРЭЭИ НАН України, 1999. – 350 с.

Быстряков И.К. Эколого-экономические проблемы развития производительных сил. – Киев: Международное финансовое агентство, 1997. □ 225 с.

Веклич О. Совершенствование экономических инструментов эколого-гического управления в Украине. //Экономика Украины. – 1998. - №9. – С. 65-74.

Галушкіна Т.П. Экономические инструменты экологического менеджмента (теория и практика) – Одесса, Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН України, 2000. – 280 с.

Галушкіна Т.П., Економіка природокористування-Посібник, -Харків, Вид-во «Бурун книга», 2009р.-498с.

Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізм реалізації: Монографія. – Луцьк: Волинська обл. Редакційно-видавниче підприємство «Настир'я», 2001. – 526с.

Гирусов Э.В., Бобылев С.Н., Новоселов А.Л. Чепурных Н.В. Экология и экономика природопользования/ Под ред. Э.В.Гирусова. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. – 455 с.

Грановська Л.М. Економіка природокористування в зоні рисосіяння України. / За ред. д-ра ек. наук, проф. чл.-кор. УААН П.П. Руснака. – Київ –Херсон: Наддніпряночка, 2004. – 300 с.

Гречановская И.Г. Экономико-экологическое регулирование предпринимательской деятельности. – Одесса: АОЗТ ИРЭНТТ, 1997 – 182 с.

Данилишин Б.М. Сталий розвиток як ідеологічна платформа державотворення в Україні // Економіка природокористування і охорони довкілля: Збірник наукових праць / НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 2002. – 428с.

- Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С., Бистряков І.К. та ін.. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. – Київ, РВПС України, 1999. – 716 с.
- Б.М. Данилишин, В.С. Міщенко. Рентна політика в Україні. – К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2004 – 68 с.
- Екологічний менеджмент: навчальний посібник / В. Р. Семенов, О. Л. Михайлюк, Т. П. Галушкіна. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 407 с.
- Екологічний аудит: Підручник/ В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький. – К.: Вища шк., 2000. – 344 с.
- Екологія: Підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 371 с.
- Економіка природокористування і охорона довкілля: Збірник наукових праць НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України /Відп. ред.. Б.М. Данилишин. – К., 2002. – С. 4-15.
- Екологічне управління / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський, В. М. Навроцький, В. В. Гетьман. - Київ: “Либідь”, 2004. – 432 с.
- Клименко М. О., Скрипчук П. М. Стандартизація і сертифікація в екології. - Рівне. - 2003. - 202 с.
40. Концепція переходу України до сталого розвитку /Вісник НАН України, 2007, - № 2, - 30с.
- Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року від 17.10.07 № 880-р
- Лук'янін В.О. Екологічний менеджмент у системі управління збалансованим розвитком: Монографія. –Суми: ВТД «Універс. книга», 2002. – 314 с.
- Мартин-Уртадо Р., Болт К., Гамильтон К. Окружающая среда и цели развития на тысячелетие /Под ред.. «Communications Development Incorporated», Всемирный банк, 2002. – 21 с.
- Мельник Л.Г. Екологічна економіка: Підручник. - Суми, ВТД «Університетська книга», 2002. – 346 с.
- Методы решения экологических проблем /Под ред. Л.Г.Мельника. – Суми: ИТД “Универс. книга”, 2001. – 462 с.
- Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник /За заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника. – Суми: ВТД«Університетська книга», 2005. – 654с.
- Реймерс Н.Ф. Природопользование. Словарь-справочник. - М.: Мысль,1990. - 639 с.
- Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів: „Новий Світ - 2000”, 2003. – 248 с.
- Синякевич І.М. Інструменти екополітики: теорія і практика. - Львів: ЗУКЦ, 2003. 188с.
- Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна: Навч. Посіб./ Ф.В. Вольвач, М.І. Дробноход, В.Г. Дюканов та ін.; За ред. М.І. Дробнохода. – К.: МАУП, 2002. – 104 с.: іл. – Бібліогр.: с. 101-102.
66. Туниця Ю.Ю. Екологічна Конституція Землі. Ідея. Концепція. Проблеми. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. - 298 с.
- Туниця Т.Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст.-К: Знання, 2006. – 300 с.

Хенс Л., Мельник Л.Г., Бун Э. и др. Экономика природопользования: Учебник. Киев: Наукова думка, 1998. – 480 с.

Допоміжна

Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

Лісовий кодекс від 21.01.1994 № 3852-XII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>

Водний кодекс від 06.06.1995 № 213/95-ВР. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/213/95%D0%B2%D1%80>

Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 № 1051. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF>

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>

Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 № 858-IV. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>

Про екологічне страхування: Закон України (Проект) від 09.09.2021 № 6018. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72713

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 10.07.2022 № 1264-XII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

Про екологічний аудит: Закон України від 16.10.2020 № 1862-IV. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>

Інформаційні ресурси

Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.rada.gov.ua/

Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/

Законодавча база [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>

Каталог національних стандартів та кодексів ustalеної практики [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uas.org.ua/ua/natsionalniy-fond-normativnih-dokumentiv/katalog-normativnih-dokumentiv-2/>

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>